

Beheer van het Bocagelandschap

Grensoverschrijdend actieplan – TEC! - project

Publication
disponible en
FRANÇAIS
sur simple demande
auprès de l'organisme
diffuseur

west-vlaanderen
de gedreven provincie

Interreg
France-Wallonie-Vlaanderen

TEC!

Avec le soutien du Fonds européen de développement régional
Met steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

Lancering van het Interreg TEC!-project November 2016 - Bollezeele

Het technisch team van het Interreg TEC!-project

Inhoud

1 VOORSTELLING VAN HET INTERREG-PROJECT TEC! EN DE PARTNERS	4
2 VOORSTELLING VAN HET BOCAGELANDSCHAP	6
2.1 Geschiedenis van het bocagelandschap	6
2.2 De voornaamste biotopen en hun kenmerkende soorten	7
2.3 De geassocieerde biotopen	9
2.4 Bedreigingen	12
2.5 Het grensoverschrijdend groen-blauwe netwerk	14
2.6 Welke soorten profiteren mee?	15
3 WELKE METHODOLOGIE VOOR ONS ACTIEPLAN?	16
4 DOELSTELLINGEN VAN HET GRENDOVERSCHRIJDEND ACTIELAND BOCAGELANDSCHAP	19
4.1 Hagen	19
4.1.1 Gerichte actie 1: Sensibilisatie	19
4.1.2 Gerichte actie 2: Duurzaam beheer	19
4.1.3 Gerichte actie 3: (Her-)aanplant	24
4.2 Bomen	28
4.2.1 Gerichte actie 1: Sensibilisatie	28
4.2.2 Gerichte actie 2: Duurzaam beheer	28
4.2.3 Gerichte actie 3: (Her-)aanplant	29
4.3 Knotbomen	30
4.3.1 Gerichte actie 1: Verspreiden van de kennis	30
4.3.2 Gerichte actie 2: Duurzaam beheer	30
4.3.3 Gerichte actie 3: (Her-)aanplant	31
5 GRENDOVERSCHRIJDENDE UITWISSELING IN STAND HOUDEN	32
RETROPLANNING VAN HET ACTIEPLAN	33
BIBLIOGRAFIE	35
SYNTHESE	36

1. Voorstelling van het Interreg-project TEC! en de partners

Het project "Allen Eco-burger!" (TEC!, Tous Eco-Citoyens!) heeft tot doel de bewoners te betrekken bij de bescherming en de ontwikkeling van de biodiversiteit in het Frans-Belgisch grensoverschrijdend gebied. De biodiversiteit kent geen grenzen. Daarom hebben de 12 partners van het TEC!-project beslist om samen te werken in de Vlaamse, Franse en Waalse gebieden, door grondige kennis over de lokale biodiversiteit te delen en door samen te werken met alle lokale spelers. Op deze manier zal men samen een gemeenschappelijke, grensoverschrijdende strategie kunnen uitbouwen en concrete actieplannen kunnen implementeren ter bescherming van de dier- en plantensoorten en van de emblematische habitats van het grondgebied.

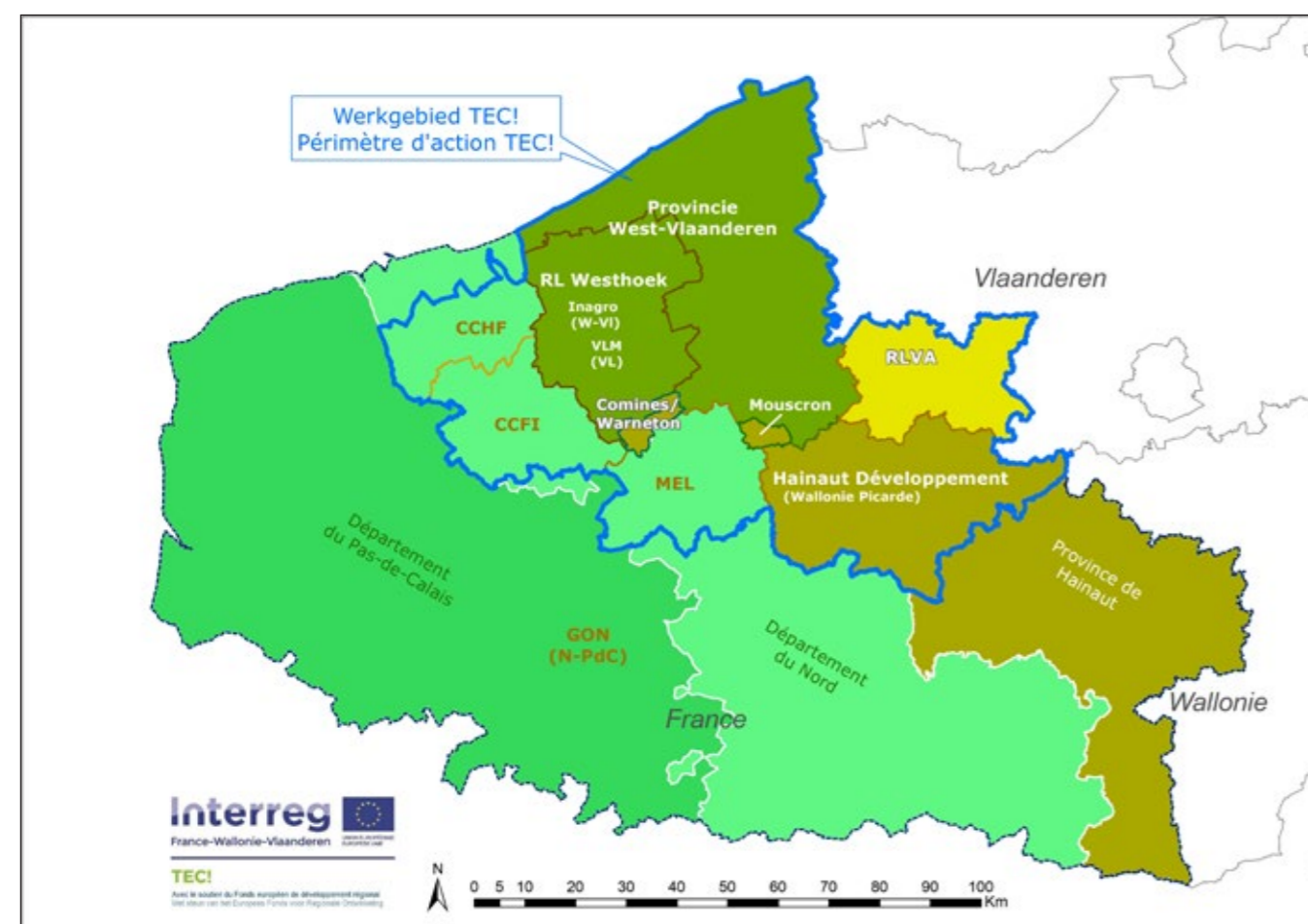
Het TEC!-project werd in oktober 2016 gelanceerd binnen het kader van het Europees programma INTERREG V en wordt ondersteund door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

Redactie:

Christophe Delbecque, Communauté de Communes des Hauts de Flandre, februari 2018

Mélissa Toussaint, Communauté de Communes de Flandre Intérieure

Korneel Clarysse, Regionaal Landschap Westhoek

Figuur 1: Werkgebied van het project TEC! (Tous Eco-Citoyens! - Iedereen Eco-burger!) en van de projectpartners. Inagro heeft heel West-Vlaanderen als werkgebied, de VLM werkt in heel Vlaanderen. De GON werkt over het geheel van de departementen Nord en Pas-de-Calais in Frankrijk. De uitvoering van het soortactieplan gebeurt binnen de blauwe omranding van het TEC!-werkgebied. Afkortingen: zie bijlage.

Foto voorpagina: knotten van een knotboom (foto: Miguel Depoortere)

Verantwoordelijke uitgever: Peter Norro, Provincie West-Vlaanderen, Koning Leopold III-laan 41, 8200 Brugge

Lijst van de projectpartners

Partner	Regio	Afk.	Contact	Tel
Provincie West-Vlaanderen (Projectleider)	VL	PWV	Ronny Vanhooren ronny.vanhooren@west-vlaanderen.be	+32 51 51 93 46
Groupe Ornithologique et Naturaliste du Nor/Pas-de-Calais	F	GON	Rudy Pischitta rudy.pischitte@gon.fr	+33 320 53 26 50
Métropole Européenne de Lille	F	MEL	Romain Morvan rmorvan@lillemetropole.fr	+33 359 00 24 76
Hainaut Développement Cellule Environnement	WAL	HD	Séverine Landa severine.landa@hainaut.be	+32 65 34 25 87
Inagro	VL	Inagro	Willem Van Colen willem.vancolen@inagro.be	+32 51 27 33 15
Communauté des Communes des Hauts de Flandre	F	CCHF	Christophe Delbecque christophe.delbecque@cchf.fr	+33 328 43 09 99
Regionaal Landschap Westhoek	VL	RLW	Korneel Clarysse korneel.clarysse@rlwh.be	+32 57 23 08 55
Communauté des Communes de Flandre Intérieure	F	CCFI	Mélissa Toussaint mtoussaint@cc-flandreinterieure.fr	+33 359 68 40 09
Stad Komen-Waasten	WAL	COM	Emmanuel Dubuc emmanuel.dubuc@villedecomines-warneton.be	+32 56 56 10 45
Stad Komen-Waasten	WAL	COM	Tiffany Douchy tiffany.douchy@villedecominas-warneton.be	+32 56 56 10 45
Vlaamse Landmaatschappij	VL	VLM	Catherine Vanden Bussche Catherine.vandenbussche@vlm.be	+ 32 50 45 81 35
Stad Moeskroen	WAL	MO	Christophe Deneve christophe.deneve@mouscron.be	+32 56 86 01 51
Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen (geassocieerde partner)	VL	RLVA	Els Eeckhout Els.Eeckhout@rlva.be	+32 55 20 72 65

In samenwerking met de partners van het Interreg V-projet TEC! (Tous Eco-Citoyens! of Iedereen Eco-burger!):

2. Voorstelling van het bocagelandschap in de regio

2.1 Geschiedenis

Vooraleer de mens onze regio koloniseerde en inrichtte was de volledige streek bedekt met een vochtminnend eikenbos. De grensoverschrijdende valleien van de IJzer, de Leie, de Deule en de Schelde waren overdekt met een alluviaal bos. Enkel de delta van de Aa was niet bebost. De oudste officiële vermelding van het bocagelandschap in dit gebied gaat terug tot de preromeinse periode. In "De Bello Gallico" verwijst Julius Caesar naar het bestaan van bocagelandschappen en het toepassen van haagvlechten in het land van de Nerviërs, dat tussen de Maas en de Schelde gelegen is. De Romeinen zullen dit grondgebied herinrichten door een kadastersysteem in te voeren waarvan de hoofdlijnen in het landschap nog goed zichtbaar zijn, meer bepaald rond het Franse Cassel en in het Belgische Heuvelland.

Tijdens de Middeleeuwen zal vooral het landschap van de Delta van de Aa, die geleidelijk ingepolderd zal worden, het meest evolueren. In die periode kwam het frequent voor dat men enkel de weiden afbakende met een vlechtwerk van dode takken om te verhinderen dat het vee uit het omheinde weiland zou ontsnappen. Naarmate men meer en meer ontboste, nam de oppervlakte van de landbouwgrond toe en werd het couranter om het vee te hoeden in weiden met levende hagen. Maar er zijn weinig documenten die het haaglandschap uit die periode beschrijven. Daarentegen zal de moderne periode ons veel meer leren over dit fenomeen. De Masse-kaart (1730) en de Ferraris-kaart (1771 tot 1777) geven een vrij goed beeld weer van het landschap uit de XVIIIe eeuw. Het is een landschap met veel hagen en talrijke boomgaarden en bossen op de heuvels. In een document van gouverneur Dieudonné uit de XIXe eeuw kan men het volgende lezen: "Vanaf Rijsel tot de Colme wordt elk stuk grond, elk weiland door een levende haag omheind. Deze bestaat uit witte en zwarte ineengevlochten doornen en bevindt zich op zeer korte afstand van rijzende bomen zoals eiken, essen, olmen, haagbeuken, without, berken, populieren en knolwilgen; ... de buurt- en gemeentewegen vertonen dezelfde omranding... de weiden en graslanden zijn overdekt met prachtige olmendreven waar olmen om de vijftig jaar omhoogrijzen." Een deel van deze regio was zodanig gekarakteriseerd door het bocagelandschap dat het de naam Houtland kreeg. Op het einde van de XIXe eeuw was de runderteelt, voornamelijk vertegenwoordigd door het rood Vlaams ras waarvan de bakermat zich in Bergues situeert, nog nooit zo belangrijk. In die periode worden in de regio akkers als weilanden gebruikt. Het bocagelandschap dat nauw verbonden is met de veeteelt kent dan zijn hoogtepunt.

Figuur 2: De kaart van Masse toont de regio van Oost-Cappel (F) en Roesbrugge (VL)

Figuur 3: Het landschap rond Rijsel voor de Eerste Wereldoorlog

De twee wereldoorlogen zullen ons landschap sterk beïnvloeden. In de regio rond Diksmuide, Ieper en Armentiers wordt het landschap volledig verwoest. Het bocagelandschap aan de frontlinie wordt weggevaagd en achter het front wordt het hout gebruikt om de loopgraven te bevoorraden. Tijdens de Eerste Wereldoorlog sterven de meeste bomen in de polders af door de maandenlange overstroming. In de loop van de 20e eeuw zullen de veranderingen in de landbouw, de industriële sector en de snelgroeiende verstedelijking van grootsteden zoals Rijsel, het bocagelandschap nog meer aantasten. Wij kunnen vandaag niet meer echt spreken over een volwaardig bocagelandschap op ons grondgebied, maar over 'semi-bocage' (gedeeltelijke bocagelandschappen) die naargelang de sector min of meer gedegradeerd zijn. Sinds ruim 30 jaar is de maatschappij zich ervan bewust dat het belangrijk is dit soort landschap te behouden en te onderhouden en heeft zij dus een proactief beleid ingevoerd om de identiteit van ons landschap te beschermen. Dit grensoverschrijdend beheersplan vormt een belangrijk onderdeel van dit beleid.

2.2 De voornaamste biotopen en hun kenmerkende soorten

Het grensoverschrijdend gebied wordt gekenmerkt door een zeer laag bebossingspercentage (X%). Dit gebrek aan grote bosgebieden werd gecompenseerd door de alomtegenwoordige bomen om timmerhout en brandhout te produceren, dat de lokale bevolking nodig had.

Hagen

Hagen worden traditioneel laag gehouden zodat ze naburige velden en wegen niet hinderden. Ze zijn tussen 1,20 en 1,60 m hoog en tussen 0,50 en 0,80 m breed. Ze dienden in de eerste plaats als perceelsafsluiting. Enkel wanneer men van plan was om de haag te vlechten liet men de haag een aantal jaar vrij groeien. Tegenwoordig worden de hagen machinaal beheerd en worden de bomen die men in de rooilijn van de haag liet groeien, vaak verwijderd om het jaarlijks onderhoud te vergemakkelijken. De dominante soorten zijn meidoorn en sleedoorn. Andere soorten die voorkomen zijn haagbeuk, veldsdoorn, egelantier, vlier ... Boerderijen worden vaak omgeven door dikkere en hogere hagen die haar tegen sterke winden beschermen. Wanneer hagen meer dan 3 meter breed zijn, spreekt men van houtwallen. Deze houtwallen, die in het gebied maar zelden voorkomen, zijn zeer belangrijk voor de biodiversiteit en de houtproductie.

Meidoorn – *Crataegus monogyna*

De meidoorn is de soort die ons bocagelandschap overheerst. Haar doornen, haar capaciteit om het vlechten zeer goed te verdragen en haar breed ecologisch spectrum maken dat ze erg gegeerd is door de veehouders uit de regio. Jarenlang bestonden de haagbeplantingen bijna uitsluitend uit monospecifieke meidoornhagen. Vandaag blijft deze soort een sleutelrol spelen in beplantingsprojecten in België. In Frankrijk beperkt een regelgeving in sterke mate de beplantingsmogelijkheden van meidoorn om de verspreiding van bacterievuur te bestrijden: Arrest van 12 augustus 1994 met betrekking tot het verbod om bepaalde bacterievuurgevoelige plantensoorten te planten en te telen. Dit heeft tot gevolg dat men in Frankrijk voor hun bebossingsproject kiest om andere secundaire soorten te gebruiken, waarbij soorten worden gebruikt die voordien bijna nooit voorkwamen in het grensoverschrijdend bocagelandschap

Bomenrijen

De bomenrijen hebben het zwaarste geleden onder van de evolutie van het bocagelandschap in de 20e eeuw. In 1823 beschreef Cordier het Houtland als "een opgaand bos dat van diverse kanten een horizon vormt; naarmate men dieper in het bos doordringt, lijkt het bos weg te trekken en in plaats van een dicht en donker bos binnen te dringen, komen we continu prachtige, geïsoleerde en ver uit elkaar liggende bomen op onze weg tegen..." Deze bomen waren overwegend olmen, populieren en eiken. Decennialang werden deze bomen niet vervangen, zodat er vandaag de dag een belangrijk tekort bestaat in de leeftijdsgroepen van laanbomen, want weinig bomen zijn tussen 10 en 40 jaar oud. Deze bomenrijen werden op regelmatige wijze onderhouden om kwalitatief timmerhout te leveren.

Olmen - *Ulmus campestris* – *Ulmus x hollandica*

De olm stond symbool voor het bocagelandschap van het Frans-Belgisch grensoverschrijdend gebied. Deze boom ligt trouwens aan de oorsprong van plaatsnamen zoals Ieper of Nieperke. Deze boom werd op grote schaal geteeld en leverde het grootste deel van het timmerhout voor vakwerkbouw: boederijen, schuren, ... Uit de statistieken opgesteld door gouverneur Dieudonné in 1804 blijkt dat olmen rond hun 60-65 jaar omgekapt werden. De eerste takken groeiden op 18 tot 23 m hoogte. Op oude afbeeldingen zijn immers sterk uitgedunde bomen met een relatief smalle kroon te zien. Uit de beplantingstabel van het departement Nord, opgemaakt in het jaar twaalf van de republiek, valt af te leiden dat 139 177 bomen geplant werden in de arrondissementen van Duinkerke, Hazebroek en Rijsel. De olm vertegenwoordigt meer dan 50% van de in dat jaar geplante bomen, hetzij 70 000 bomen! Er valt op te merken dat deze verhouding echter minder groot is in het arrondissement van Rijsel waar het "without", de (zwarte) populier de meest aangeplante boomsoort is. De populieren vertegenwoordigen 24% van de aangeplante bomen op het gehele grondgebied. Vandaag is de olm bijna volledig uit ons landschap verdwenen. De iepenziekte, die wordt overgedragen door de iepenspintkever, werd voor de eerste maal in 1919 in Nederland waargenomen en spreidde zich al heel snel uit tot onze aangrenzende streek. Een tweede, infectiegolf heeft zich ontwikkeld in de jaren 1970, waardoor bijna alle olmen uitgeroeid werden. Enkel jonge olmen overleven in lage hagen want ze zijn niet aantrekkelijk voor de iepenspintkever. Er worden vandaag op de markt olmen gecommercialiseerd die bestendig zijn tegen de iepenziekte, maar deze beschikken niet over een puur inheems genotype, hetgeen hun herbeplanting op grote schaal beperkt.

Figuur 4: Kronen van bomen werden heel klein gehouden om kwalitatief timmerhout te leveren
Bron : www.westhoekverbeeldt.be

Solitair

Sommige bomen vallen in het landschap op omwille van hun standplaats en de aandacht die hun eigenaar aan hen besteedt. In ons grensoverschrijdend gebied maken lindebomen rond een kapel, aan de ingang van een boerderij of van een weiland deel uit van deze patrimoniale bomen. Bomen met een kleine nis, die aan een heilige toegewijd wordt, en op een bijzondere manier aanbeden worden. Of het kan een notenboom zijn die men in een hoek van het weiland tegenkomt, een boom die een kruispunt belichaamt of zelfs als grensmaal tussen twee terreinen dient.

Knotbomen

Knotbomen zijn bomen die men regelmatig knot, voornamelijk om brandhout te produceren. Het betreffen bomen die typisch voorkomen in het grensoverschrijdend landschap. In het Frans-Vlaamse Hoppelan gebruikte men ook knotbomen om stokken te vervaardigen voor de hopteelt. Talrijke boomsoorten kunnen geknot worden, maar de populairste soorten zijn wilgen en populieren. Deze bomen groeien doorgaans in rijen in weilanden, langs rivieren en rond poelen.

Knotwilgen

Onze regio is rijk aan knotboomsoorten. (Voornamelijk schietwilgen) Knotwilgen spelen een bijzondere rol op het vlak van de landschappelijke identiteit van onze regio. Ze passen zich heel goed aan onze doorgaans vochtige bodems en ze groeien vaak langs grachten of aan poelen om de stabiliteit van de oevers te garanderen. Deze bomen worden traditioneel ongeveer om de 7 jaar geknot en gebruikt als brandhout. Door deze behandelingsmethode worden de bomen hol en vinden verschillende dieren er hun schuilplaats. Alhoewel het onderhoud van deze bomen gedurende tientallen jaren verwaarloosd werd, stellen wij vast dat, gezien de opleving van de productieketen hout-energie, de knotbomen in de meeste gevallen opnieuw onderhouden worden.

Boomgaarden

Hoogstammige boomgaarden, samen met de runderteelt, vormen een belangrijk onderdeel van ons haaglandschap. Zij zullen het voorwerp uitmaken van een specifiek actieplan. De meest geproduceerde fruitsoort zijn appels. Peren, pruimen en kersen behoren tot de secundaire producties, maar zijn sterk aanwezig op het grondgebied.

2.3 De geassocieerde biotopen

In dit actieplan zullen we geassocieerde milieus niet behandelen. Andere actieplannen binnen het kader van het Interreg TEC-project zullen echter voor deze milieus specifieke acties voorstellen.

Poelen - In samenhang met het actieplan rond de kamsalamander.

Poelen zijn kunstmatige waterreservoirs die vroeger gegraven werden, bijvoorbeeld voor het drinken van vee of het winnen van klei. Poelen hebben een complex ecosysteem, meer bepaald omwille van de wisselende waterstand. Ze worden gekenmerkt door een zeer rijke biodiversiteit. In de loop der jaren vertonen poelen een neiging om weer toe te slibben, dit is een natuurlijk fenomeen. Bladeren, planten en dierlijk afval slaan zich op en de poelen slibben langzamerhand dicht.

Figuur 5: Solitair worden vaak vergezeld door kapelletjes

Figuur 6: Uitgebaggerde poel te Rubrouck

Opdat poelen hun ecologische en landschappelijke waarde zouden behouden, kan een 'zachte' beheervorm toegepast worden waarbij de opslag van vallende bladeren en dode planten beperkt wordt door ze regelmatig weg te halen. Planten die aan de wateroppervlakte ongeremd groeien, kunnen gedeeltelijk verwijderd worden (in dat geval moet men de uitgetrokken planten gedurende 48 uur langs de vijver laten liggen zodat de fauna terug in het water kan kruipen). Om te vermijden dat de koeien de oevers platlopen wordt de poel best omheind en wordt een weidepomp gebruikt.

Een uitbaggering of herprofilering van de oevers kan om de 20 jaar plaatsvinden naargelang de context van de vijver, tussen september en oktober wanneer de waterniveaus het laagste zijn en de voortplantingscycli van diersoorten voorbij zijn. Dit is een zware ingreep, maar de biodiversiteit keert op natuurlijke wijze terug na twee of drie jaar. Er wordt sterk aanbevolen een gedeeltelijke uitbaggering uit te voeren (op een derde van de poel), zodat de fauna steeds in de betrokken vijver toevlucht kan vinden.

Grachten - In samenhang met het actieplan Blauwborst en rietvogels.

De grachten langs wegen en velden zijn vaak een laatste toevluchtsoord voor insecten. Laattijdig maaien laat de meeste insecten toe hun levenscyclus af te maken en door het maaisel af te voeren zal de vegetatie zal nog interessanter worden. In een ideale situatie zou de afvoer de dag na de maaibeurt moeten plaatsvinden zodat insecten tijd hebben om nieuw onderdak te vinden. Het maaien met afvoer is in België een wijdverbreide praktijk, maar de totstandbrenging van deze praktijk is in Frankrijk niet veralgemeend. Het economisch belang van de afvoer wordt gebaseerd op het gebruik van maaiproducten voor methanisering. Wanneer de opvulling van de grachten te belangrijk is, wordt een uitbaggering over verschillende jaren gepland.

Grasstroken of perceelranden - In samenhang met het actieplan Geelgors

Grasstroken zijn een minstens 5m brede bodemvegetatie, die in Frankrijk langs watergangen verplicht aanwezig zijn om de kwaliteit van het water te verbeteren (bufferzone voor inputs), de bodemerosie tegen te gaan en de fauna te beschermen. Deze grasstroken worden ook gebruikt als bufferzone tussen twee teelten en/of als manoeuvreerruimte voor landbouwmachines.

De stroken zullen de aanwezigheid van insectvriendelijke honingplanten bevorderen en de zaadjes zullen als vogelvoeding dienen. Om er de meeste voordelen uit te halen moeten deze ruimtes beheerd worden met een of twee maaibeurten per jaar met afvoer van het maaisel. Dit moet absoluut buiten het voorplantingsseizoen gebeuren (er mag niet gemaaid worden van mei tot augustus). Deze ruimtes zijn ideaal voor het nestelen van diersoorten.

Boomgaarden

Boomgaarden maken het voorwerp uit van een specifiek beheersplan in het kader van het "Allen Eco-burger"-project ("Tous Eco-Citoyens").

Men onderscheidt in het algemeen twee soorten snoeivormen: de vormsnoei en de onderhoudsnoei. Fruitbomen moeten in het bijzonder tijdens hun eerste jaren gesnoeid worden om hun ontwikkeling te begeleiden. Appel- en perenbomen worden tussen december en maart gesnoeid, kersenbomen in augustus en pruimbomen in september.

De bomen worden zodanig gesnoeid dat de takken evenwichtig verspreid worden rond de boomstam. Het is de bedoeling de kruin te verluchten en te verlichten teneinde de bestuiving en de fruitkwaliteit te bevorderen. Elk jaar worden dode takken, takken die elkaar kruisen of die een te nauwe vertakkingshoek vertonen, verwijderd. Bomen in spaliervorm en leibomen moeten vaker gesnoeid worden (wintersnoei en zomersnoei).

Men dient absoluut de voorkeur te geven aan een biologische bestrijding van enig ongedierte. In een gebied met een kwalitatief haaglandschap zijn er natuurlijke hulpmiddelen aanwezig.

Weiden: Men onderscheidt hier twee onderhoudssoorten die gunstig zijn voor de biodiversiteit.

Allereerst is er de extensieve beweiding, zonder bemesting of synthetische gewasbeschermingsmiddelen. Het aantal dieren per hectare wordt zorgvuldig onderzocht in functie van o.a. de aard en de structuur van de bodem en de leeftijd van het vee. Het is hierbij de bedoeling om een voldoende beweidinglast te bekomen om de weide te onderhouden en ze tegelijkertijd de mogelijkheid te geven zich op een natuurlijke manier te hernieuwen en zo de biodiversiteit van het perceel tot uiting te laten komen.

De tweede methode is het maaien met afvoer van het maaiproduct, dat ideaal gezien uitgevoerd moet worden vanuit het midden naar de buitenkanten van de weide om dieren die zich daar genesteld hebben de kans te bieden te vluchten. Aangrenzende maaibeiden mogen roterend gemaaid worden. Dit betekent dat elke weide een niet-gemaaid rechthoekig stuk kan behouden om op die manier een "toevluchtsoord" te bewaren.

Met betrekking tot distels worden bijzondere maatregelen genomen. Distelbestrijding is in Frankrijk en in België verplicht.

Figuur 7: Weide in het Bocagelandschap

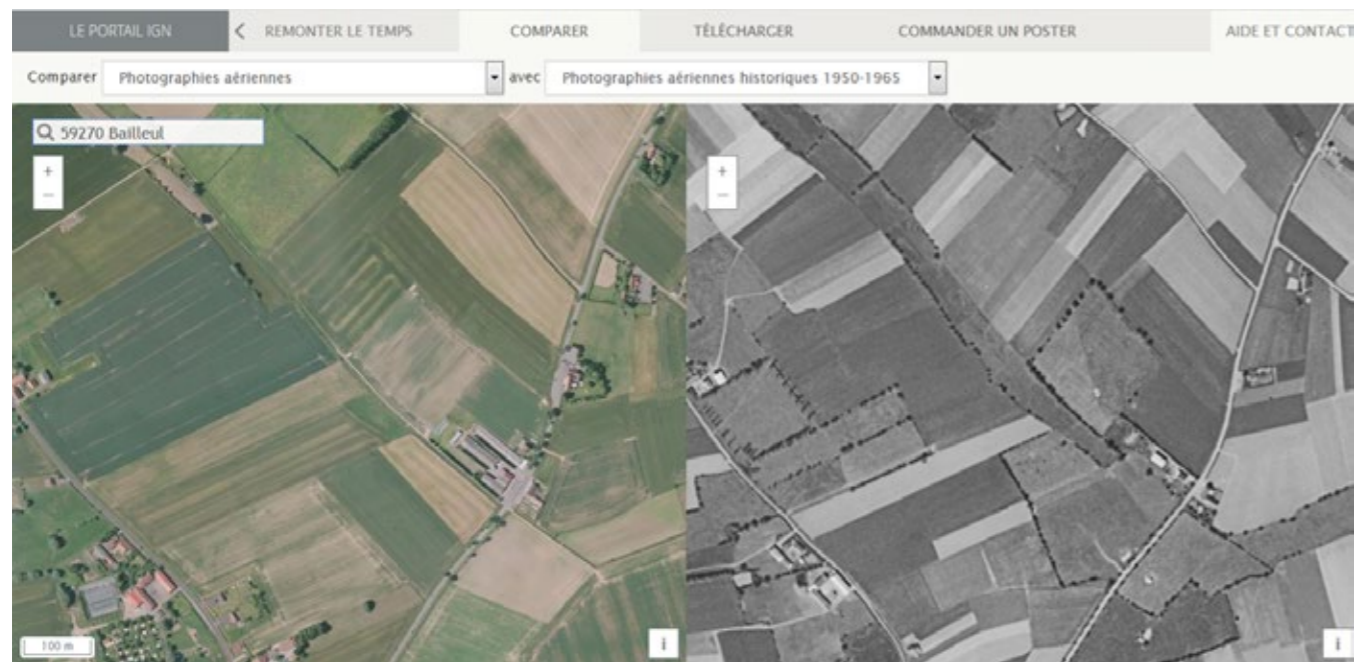
Holle wegen

Holle wegen spelen een belangrijke rol als verbindingzone voor dieren.

Opdat deze zowel voor de landbouw als voor wandelingen gebruikt kan worden, moet het beheer ervan kan in twee stappen gebeuren:

- Het loopvlak zal tot 15cm gemaaid worden tussen 15 en 30 april zodat wandelaars en landbouwmachines zich makkelijker kunnen verplaatsen.
- De bermen, de "wegtaluds", worden idealiter na 15 september gemaaid om de wilde fauna te beschermen.

Zoveel mogelijk maaien met afvoer in plaats van het maaisel ter plaatse te laten liggen of te verbrijzelen om de bodemeutrofiëring en de verspreiding van plantensoorten te beperken.

Figuur 8: Sector te noorden van Bailleul, men merkt op dat de percelen vergroot worden en dat bestaande weilanden vervangen worden door akkers

2.4 Bedreigingen

Er bestaan talrijke oorzaken die de achteruitgang of zelfs de verdwijning van het bocagelandschap verklaren. Het heeft voornamelijk te maken met de landbouwactiviteiten die nauw verband houden met de hagen.

Herverkaveling is het samenbrengen van verschillende kleine landbouwpercelen in één groot perceel. In de jaren 1980/90 werden meerdere opeenvolgende herverkavelingen uitgevoerd. Dit heeft geleid tot grotere percelen die beter aangepast zijn aan landbouwmachines die in de loop der jaren groter en groter zijn geworden. De aanwezigheid van hagen, struiken of geïsoleerde bomen leidt tot extra manoeuvres die het werk van landbouwers vertragen. Met een vlakte zonder "hindernissen" kan men een beter rendement bekomen voor grote teelten. Een ander voorbeeld van herverkaveling is het creëren van nieuwe weg- of spoorinfrastructuur.

De **stedelijke expansie** heeft eveneens geleid tot de vernieling van het bocagelandschap en van het landbouwmilieu door uitbreiding van steden en dorpen. Het grondverbruik is een reëel probleem in talrijke regio's die het aantal landbouwoppervlakte zien dalen.

Het **scheuren van weilanden**, die vaak gepaard gaat met de vernieling van de eventuele nog aanwezige hagen, wordt al jarenlang toegepast. Dit fenomeen werd deels verergerd door de crisis in de melksector met het einde van de melkquota in Frankrijk in 2015. De nieuwe niet-grondgebonden productiemethoden van landbouwdieren sporen ook de landbouwers aan om hun weiden in teeltgronden om te zetten. De slechte gezondheid van de veeteelt heeft een directe invloed op de haagsystemen

De achteruitgang van het **bocagelandschap** bedreigt de goede werking van het platteland. Het dempen van **poelen** en de drainage van vochtige weilanden hebben geleid tot een uniformering van de weilanden. De beweiding zoals die vandaag grotendeels uitgeoefend wordt is intensief. Dit betekent dat tegenwoordig bijna alle weilanden bemest worden en meestal met herbiciden behandeld worden, waardoor hun ecologische waarde bijna compleet verdwijnt, zelfs al zijn ze in het landschap nog te bespeuren. Het intensieve beheer van de weilanden loopt tot aan de voet van de hagen, waardoor de ecologische functies van hagen tot het minimum beperkt worden.

Figuur 9: Haag geschoren met niet aangepast materiaal

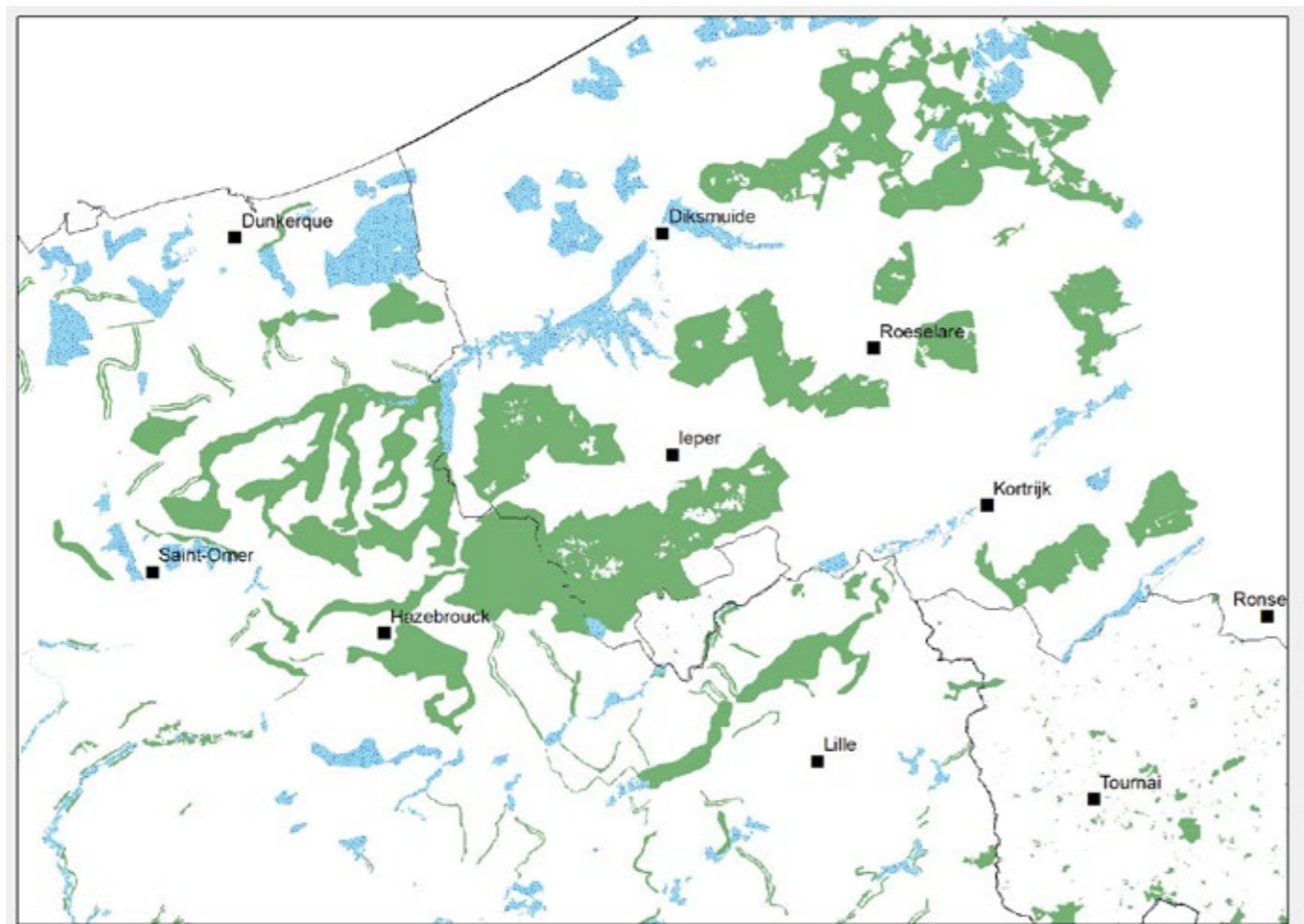
Plantenziektes. Twee dominante soorten voor hagen in Vlaanderen en Wallonië, de olm en de meidoorn, zijn **ziektedragende** soorten. De olm die voordien sterk aanwezig was, is het slachtoffer van de iepenziekte, hetgeen geleid heeft tot de dood van hoogstammige bomen. De meidoorn verspreidt bacterievuur. In Frankrijk mag ze enkel mits toelating aangeplant worden. De emblematische soorten van het haaglandschap kunnen vandaag dus niet meer met identieke soorten vervangen worden.

Slecht onderhoud van de hagen. Het huidige beheer is in de meeste gevallen de oorzaak dat de hagen niet in optimale conditie verkeren. Hagen worden immers te vaak gesnoeid (1 tot 2 maal per jaar), te nauw, op drie kanten (binnen-, buiten- en bovenkant) en met materiaal dat niet geschikt is, dat de haag eerder verscheurt dan snoeit. Resultaat: slechte genezing van de takken, gedeeltelijke ontschorsing van de stammen, barsten van dikke takken, enz., waardoor met de jaren planten nog meer zullen verzwakken en makkelijker ziektes zullen oplopen. Sommige "hagen" zijn braamstruiken geworden die weliswaar enigszins belangrijk zijn voor de biodiversiteit, maar niet meer dezelfde functies als heggen vertonen. Vaak merkt men op het platteland haagoverschotten op die zich identificeren als versnipperde bomen of struiken langs een veld of weiland.

Verlies van de ecologische waarde van het haaglandschap. Het verlies van het gebruik van snoeiafval van hagen of knotwilgen als brandhout, zet eigenaars niet meer aan om hun bomen en hagen zoals vroeger gebruikelijk was, te onderhouden. Dit geldt ook voor de boomgaarden die samen met de vele weilanden bewerkt werden: het onderhoud van deze boomgaarden en de afnemende valorisatie van het fruit leiden tot hun rooing. Het verlies aan kennis over de bewezen diensten van de schakering van biotopen die het bocagelandschap vormen, stimuleren de eigenaars niet meer om maatregelen te nemen ter bescherming van het bocagelandschap.

2.5 Het grensoverschrijdende groen-blauwe netwerk

Het grensoverschrijdende groen-blauwe netwerk bestaat uit een maaswerk van groenelementen/ waterlopen in Frankrijk en België die voor fauna en flora als kernen, verbindingengebieden (corridors) of bufferzones kunnen fungeren. Op onderstaande kaart kunnen we zien dat er duidelijk corridors bestaan die de Frans-Belgische grens oversteken. De eerste corridor is een blauwe corridor die gekenmerkt wordt door de polder van Maritiem Vlaanderen. Het betreft een corridor van het "niet-Japans"-type die nog goed bewaarde vochtige zones van de polder met elkaar verbindt. Deze corridor speelt een belangrijke rol in de migratie van watervogels die zich met honderdduizenden op de sector neerzetten. In België omvat deze corridor ook de Ijzervallei die uitmondt in de Poldervlakte. Wij merken op dat in dit verband beide landen de Ijzervallei op een andere manier interpreteren. In Frankrijk zijn deze vallei en haar zijrivieren nog niet zo belangrijk en dit gebied wordt allereerst gezien als geschikt voor de ontwikkeling van een groene corridor waar weiden en het haaglandschap nog vrij goed vertegenwoordigd zijn. In België beschouwen de operators deze vallei meer als een blauwe corridor want de rivier vertoont hier een totaal ander aspect en de oppervlaktes die elke winter overstroomd worden door de rivier creëren een typisch biodiversiteitsreservoir voor vochtige zones. Langs deze corridor zullen de partners aldus samen aan een progressieve vochtigheidsgradiënt moeten werken teneinde een corridor te bekomen die geleidelijk van groen naar blauw met interpenetratie overgaat. Een andere belangrijke grensoverschrijdende corridor is de corridor van het Frans-Vlaamse Heuvelland. Deze groene corridor moet versterkt worden want al hebben de heuvels en hun achterland een kwalitatief haaglandschap kunnen bewaren, die evenwel te kampen heeft met de concurrerende bebouwing, is het een heel ander verhaal voor de laagvlakte. Bijgevolg, indien de dichtheid van het haaglandschap op de heuvels soms tot 50 lm haag/ha stijgt, grenst deze eerder aan 20 lm haag/ha of zelfs minder doordat platte oppervlaktes geschikt zijn voor teelt op grote schaal. De zuidelijke zone van het project wordt des te meer gekenmerkt door de aanwezigheid van grensoverschrijdende corridors die gekoppeld zijn aan grote waterstromen uit de sector zoals de Leie en haar zijrivier de Deule en de Schelde en zijrivieren zoals de Grote Spierebeek of het Kanaal van Roubaix.

Figuur 10: Het grensoverschrijdende groen-blauwe netwerk (groen = bocagelandschap te herstellen)

2.6 Welke soorten profiteren mee?

Het beheersplan voor het bocagelandschap dekt een rijk en gevarieerd landschap. Dit plan zal noodzakelijkerwijze betrekking hebben op andere milieus die deel uitmaken van dit landschap, maar die het voorwerp uitmaken van een specifiek beheersplan in het kader van het Interreg TEC!-project, met name: boomgaarden (juni 2018) - Akkerranden en gachten (2de semester 2018).

Dit beheersplan zal goed zijn voor talrijke doelsoorten die baat zullen hebben bij de geïmplementeerde acties. Dit plan houdt verband met **actieplannen voor dieren en planten** die wij binnen het kader van het Interreg TEC!-project uitwerken. (In het groen aangeduid in onderstaande tabel). Talrijke andere soorten maken eveneens het voorwerp uit van uitdagingen in Vlaanderen, Wallonië of in de departementen Nord en Pas de Calais.

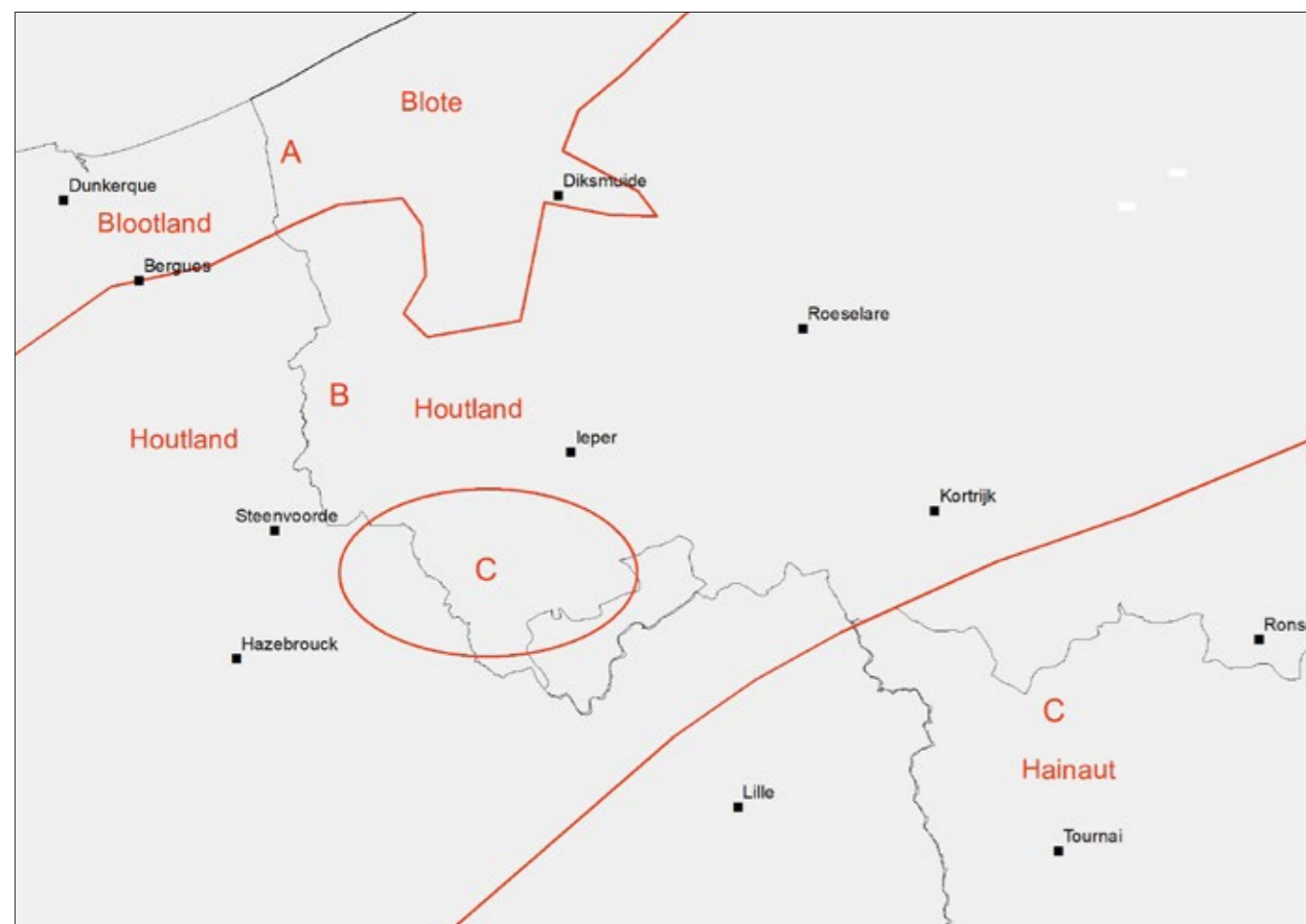
Soort	Leefgebied	Bescherming			Toestand in het werkingsgebied
		FR	VL	W	
Planten					
<i>Pyrus pyraeaster</i> Wilde peer	Loofbossen	x			
<i>Populus nigra</i> Zwarte populier	Riviervalleien				
<i>Malus sylvestris</i> Wilde appel	Loofbossen en houtkanten				
Vogels					
<i>Streptopelia turtur</i> Zomertortel	Bocagelandschap, houtkanten		x		Bedreigd
<i>Athene noctua</i> Steenuil	Bocagelandschap, rijk aan knotbomen	x	x	x	Momenteel niet bedreigd
<i>Passer montanus</i> Ringmus	Bocagelandschap, rijk aan knotbomen en boomgaarden	x	x	x	Achteruitgaand
<i>Emberiza citrinella</i> Geelgors	Bocagelandschap, rijk aan hagen en houtkanten	x	x	x	Bedreigd
Zoogdieren					
<i>Erinaceus europaeus</i> Egel	Bocagelandschap, rijk aan KLE's	x	x	x	Momenteel niet in gevaar
<i>Martes foina</i> Steenmarter	Bocagelandschap, rijk aan KLE'se.d.		x		Momenteel niet in gevaar
<i>Eliomys quercinus</i> Eikelmuis	Bocagelandschap, rijk aan KLE's, boomgaarden		x	x	Bedreigd
Amfibieën en reptielen					
<i>Hyla arborea</i> Boomkikker	Duinbossen en aangrenzend KLE-rijk landschap (Knokke)	x	x	x	Ernstig bereigd
<i>Triturus cristatus</i> Kamsalamander	KLE-rijk landschap, duinen	x	x	x	Kwetsbaar
<i>Anguis fragilis</i> Hazelworm	Oud loofbos, oude houtkant, dicht struweel, mantelzoom	x	x	x	Momenteel niet in gevaar

3 Welke methodologie voor ons actieplan?

3.1 De maatregelen aangepast aan de regio

Zoals wij eerder hebben kunnen vaststellen, is het grondgebied van ons project niet homogeen op het vlak van dichtheid van het bocagelandschap en van fyto geografische eenheid. Het is dus niet mogelijk dezelfde doelstellingen te hanteren voor de volledige perimeter van dit beheersplan. Er worden dus 3 zones weerhouden:

- **A Het maritiem district** dat overeenstemt met het Blootland dat zich uitstrekt over de Poldervlakte van de delta van de Aa en van de Moeren (CCHF – RLW – PWV) AA
- **Het Brabants district** dat we in 2 delen zullen indelen:
 - **B Het Houtland** dat zich uitstrekt van de Poldervlakte tot de Leie en dat een nog grotendeels landelijk gebied van de Ijzervallei en van de heuvels van Binnen-Vlaanderen blijft. Het is een zandige leemstreek (CCHF – CCFI – RLW – PWV- Komen/Waasten)
 - **C Henegouwen - Romaans-Vlaanderen**, grondgebied dat gekenmerkt wordt door rurbanisatie en industrie, waar het haaglandschap wijder is dan in het Houtland - dit gebied strekt zich uit tussen de Leievallei en de Schelde en omvat vele subgroepen zoals de Leievlakte, de Pévèle, de Mélantois; in Wallonië spreekt men van de Henegouwse Leemstreek (MEL – Moeskroen – HD)

Figuur 11: Het werkingsgebied met zijn regio's

3.2 De belangrijkste KLE's

Het bocagelandschap bestaat uit een geheel van Kleine Landschapselementen (KLE). In zijn traditionele vorm is het bocagelandschap bijna onlosmakelijk verbonden met het de veeteelt. Het is niet de bedoeling dat dit beheersplan zich focust op alle elementen van het bocagelandschap. Ons doel is ons te concentreren op de belangrijkste KLE's die het landschap vormen. Daarom besteden wij niet enkel aandacht aan hagen. Dit beheersplan zal eveneens de bomenrijen en de knotbomen onder de loep nemen. Daarnaast zullen de boomgaarden het voorwerp uitmaken van een specifiek beheersplan.

3.3 Een beleid op lange termijn garanderen

Het landschapsbeheer is enkel zinvol wanneer dit op lange termijn uitgevoerd wordt. Dit beheersplan heeft tot doel een beleid over 15 jaar te ontwikkelen. Dit is het minimum aantal jaren die in aanmerking moeten worden genomen om een landschappelijke inrichting te implementeren. Vijftien jaar is echter een lange termijn voor het openbaar beleid dat sneller evolueert. Zonder afbreuk te doen aan het initieel beleid zal het noodzakelijk zijn dit actieplan periodiek te herzien en deze, indien nodig, aan te passen. Deze herziening zal na 5 jaar en na 10 jaar plaatsvinden.

3.4 Hoe kunnen de vooropgestelde doelstellingen bereikt worden?

Dit beheersplan van het bocagelandschap past in het kader van een Interreg V-project getiteld: Allen Eco-burger. Dit project berust op het feit dat burgers nauw betrokken moeten zijn bij het beheer van hun milieu, hetgeen toelaat langdurige acties tot stand te brengen en tegelijkertijd de overheidsfondsen goed te beheren. In elke fase van ons actieplan moeten wij de bewoners van ons grondgebied bij ons plan betrekken. Het dragen van actieplannen door de spelers uit onze regio (instellingen, professionelen, verenigingen, bewoners, ...) is essentieel om ze op efficiënte wijze uit te voeren.

Dit zijn de stappen die wij zullen bewaren voor de verschillende beheersplannen van dit Interreg-project:

- 1) **Kennis vulgariseren** naar het grote publiek en het doelpubliek toe.
- 2) **Bestaande soorten beschermen door te kiezen voor een aangepast beheer** door de bewoners op te leiden en te betrekken.
- 3) **Ruimtes heroveren** door een bocagelandschap te creëren dat compatibel is met de huidige behoeften van de bevolking.
- 4) **Grensoverschrijdende uitwisselingen houden tussen de actoren in het veld** met het oog op het creëren en het ontwikkelen van een grensoverschrijdende corridor in het bocagelandschap.
- 5) **Het geïmplementeerd beleid opvolgen en evalueren.**
- 6) **Regelmatig het initieel beheersplan herzien** om zo tot een dynamisch document te komen.

3.5 Hoe kan men de basis van ons doelpubliek uitbreiden rond dit beheersplan?

Het is belangrijk om een zo breed mogelijk maatschappelijke basis aan te spreken, zodat dit beheersplan niet enkel toegeëigend wordt door een aantal actoren die gevoelig zijn voor het landschap en de biodiversiteit: milieuactivisten, jagers, ... Het bocagelandschap maakt het mogelijk zeer diverse thema's te behandelen, die gaan wij zo snel mogelijk zullen aan bod laten komen om personen aan te trekken die ook in andere thematieken geïnteresseerd zijn.

- De rol van het bocagelandschap in de strijd tegen erosie: Dit grensoverschrijdend gebied wordt geconfronteerd met afspoeling van de bovenste grondlaag. Door een kwalitatief netwerk aan hagen kan men de afwatering op efficiënte wijze beperken. Doelpubliek: beheerinstanties van waterstromen, landbouwers, overheden, personen die getroffen worden door overstromingen en modderlawines, ...

- De nadruk leggen op de economische functie van hout en fruit in het bocagelandschap: Sinds een aantal jaren heeft houtverwarming, die neutraal is op het vlak van CO2-emissies en waardoor een lokale energiebron op de voorgrond geplaatst kan worden, de wind in de zeilen. De vandaag bijna onbestaande productie van timmerhout zou dankzij de moderne boslandbouw kunnen herleven. Doelpubliek: landbouwers, neoruralen die over een stuk plattelandsground beschikken, overheden, ...
- De kwaliteit van de leefomgeving en van het landschap benadrukken: Er zijn veel lokale toeristen die het bocagelandschap komen bezoeken en landschap willen zien dat ze in de stad niet terugvinden. Dit landschap vormt eveneens een aantrekkingsfactor voor onze gemeenten waar valt op te merken dat nieuwe inwoners zich komen installeren om van de kwaliteit van het rurale landschap te genieten. Dit beheersplan zal trachten ze te betrekken bij het heroveren van het bocagelandschap. Doelpubliek: Wandelaars, VTT-liefhebbers, ruralen en neoruralen, ...
- De lokale impact van het bocagelandschap op het klimaat benadrukken: De klimaatsverandering wordt door de lokale spelers vastgesteld. In de toekomst zullen hittegolven en winderige dagen meer voorkomen. Het bocagelandschap laat toe microklimatische condities te creëren waardoor het gebied beter kan herstellen van de huidige veranderingen. Microklimaat gunstig voor de landbouw en de inwoners. Doelpubliek: Inrichters, overheden, landbouwers, inwoners, ...

De nadruk leggen op de rol in het koolstofverhaal van het bocagelandschap: Onze regio heeft zich geëngageerd de strijd tegen klimaatverandering en de beperking van CO2-emissies in de atmosfeer. Door koolstof te stockeren is het bocagelandschap een essentieel bondgenoot van dit soort beleid. Doelpubliek: Politici, inrichters, inwoners,...

Figuur 12: Zicht op de Kemmelberg - vroeger en nu

4 Doelstellingen van het grensoverschrijdend actieplan m.b.t. het haaglandschap

4.1 Hagen

Het beheer van hagen vormt een essentieel onderdeel van een beheersplan over het bocagelandschap. Zoals we hebben gezien, waren hagen voornamelijk verbonden aan de veeteelt. De partners zullen ervoor zorgen dat de horizon verbreed wordt voor wat betreft de toekomst van de haag op het grondgebied. Deze opening is des te belangrijker daar de veeteelt in bepaalde sectoren drastisch vermindert, en zelfs in sommige gemeenten van Maritiem Vlaanderen verdwijnt.

4.1.1 Gerichte actie 1: Sensibilisatie

Onze regio is vandaag een regio met een sterk beschadigd bocagelandschap. Voor de generaties die dit landschap vóór de grote veranderingen ten gevolge van de herverkavelingen niet hebben gekend, is het soms moeilijk zich in te beelden hoe dit landschap er vroeger uitzag. De neoruralen en jonge mensen hebben niet het gevoel dat de landschapskwaliteit achteruit is gegaan, want zij beseffen niet hoe het landschap er vroeger uitzag. Het is dus noodzakelijk om het hele jaar door discussies te voeren over onze doelstelling, met name het herstel van het landschap.

Actie	Partners	Kalender
Lokale evenementen leiden en ondersteunen die het mogelijk maken het bocagelandschap van het gebied te valoriseren. Voorbeeld: boomfestival, week van de boom, bocagefeest (Buisscheure) ...	CCHF – CCFI – MEL – RLW – Komen – Moeskroen – HD	2017 vervolgens elk jaar
Operaties zoals gezamenlijke aankopen (type Plantons le décor) en gratis distributie (week van de boom) ondersteunen	CCHF – CCFI – MEL – Komen – Moeskroen – HD	2017 vervolgens elk jaar
Een bezoek van het grensoverschrijdend bocagelandschap in samenhang met de actieplannen met betrekking tot de geelgors, de kamsalamander, enz. organiseren.	CCHF – CCFI – MEL – RLW – Komen – Moeskroen – GON	2018 – 2019
Installatie van een didactisch paneel in het landschap aan de hand waarvan het publiek zelf kan beseffen dat het landschap geëvolueerd is (dankzij een oude foto de situatie van het vroegere landschap weergeven)	CCHF – CCFI – MEL – RLW – Komen – Moeskroen – HDG	2020

4.1.2 Gerichte actie 2: Duurzaam beheer.

In het ons gebied worden de hagen voor de overgrote meerderheid jaarlijks onderhouden om ze laag te houden. Alhoewel deze haagvorm traditioneel de meest voorkomende vorm binnen het gebied is, merken we op dat op termijn dit onderhoud naar een impasse leidt. Het onderhoud van deze hagen is immers duur voor de landbouwers (die soms ondersteund worden via overheidssubsidies) en laat niet toe de problemen aan te pakken waarop het gebied zich moet voorbereiden. De uitdagingen waarop het beheer van hagen kan ingaan zijn:

- Aandacht voor biodiversiteit. Een bredere en hogere haag gaat gepaard met een hogere biodiversiteit dan een lage haag. Er kan worden gesteld dat een niet-gesnoeide haag jaarlijks 2 extra vogelsoorten van onderdak voorziet.
- De productie van hout-energie. De koolstofbalans resulterend uit het snoeien van hagen is thans negatief want het jaarlijks snoeiafval is niet exploiteerbaar. Door te snoeien met grotere tussenruimtes kan de haag hout produceren.

Werkgewoontes veranderen kan enkel op lange termijn. Met dit eerste actieplan hebben wij tot doel voornamelijk in de loop van de eerste 5 jaren de situatie aan te tonen en te overtuigen om vervolgens over te gaan tot een operationele fase. Binnen 5 jaar zal dit actieplan voor de eerste maal herzien worden en dit zal de gelegenheid zijn om de streefwaarden inzake evolutie van de onderhoudspraktijken van het bocagelandschap nauwkeuriger te omschrijven.

Herinnering: Heggen worden tijdens de vegetatieve rustperiode van bomen en struiken en buiten de nestelperiode onderhouden. Bij ons strekt deze periode zich uit van midden oktober tot midden maart.

Duurzaam beheercyclus van heggen

Tijdens de eerste 5 jaren van dit actieplan zullen de partners trachten de haagbeheerders te overtuigen om deze beheercyclus te respecteren. Dit beheer berust op een snelle diagnose van de haag teneinde het beheer te identificeren dat aanbevolen moet worden.

Fase	Staat van de haag	Aanbevolen beheer
1	Sterk aangetaste oude haag: sterk uitgedund met vele gaten, weinig stammen, aanwezigheid van rotting. Misschien overwoekerd door vlierstruiken of braamstruiken.	De haag terugsnoeien, in de gaten planten en invasieve soorten verwijderen.
2	Sterk aangetaste haag. Te weinig takken om vlechten te kunnen overwegen, zelfs al kan men oude sporen van haagvlechten terugvinden. Verstrengelde, knobbelige takuiteinden. De haag wordt steeds op dezelfde hoogte gesnoeid. Er kunnen schimmels verschijnen op de struiken.	Terugsnoeien en de gaten herbeplanten
3	Te vaak aangetaste haag. Aanwezigheid van talrijke gezonde takken maar die meer hoogte vergen. Knopen beginnen zich te vormen.	Bij elke snoeibeurt meer hoogte toelaten of laten groeien om binnen 3 jaar te vlechten.
4	Vervlochten haag, recent teruggesnoeid of geplant	De eerste jaren lichtjes snoeien, vervolgens om de 2 à 3 jaar snoeien om de hoogte van de haag geleidelijk te verhogen.
5	Dichte, gezonde haag met talrijke voeten, meer dan 2 meter	Bij voorkeur om de 2 à 3 jaar snoeien. Bij elke snoeibeurt de snoeihoogte lichtjes verhogen
6	a) Om de 2 à 3 jaar gesnoeide haag van meer dan 3 meter b) Kan ook een haag zijn zonder tussenkomst, nadat ze opzettelijk sinds jaren niet gesnoeid werd	a) De haag gedurende een tijd niet bewerken b) Snoeien met een zaagblad,
7	Haag met talrijke voeten, meer dan 4 meter	De hoogte en de breedte met zaagbladen verminderen. Haag geschikt voor het vlechten.
8	Rijpe haag met spreiding van de kroon. De voeten zijn gezond, maar soms in te kleine aantal aanwezig. De voeten zijn te breed (> 18 cm) om te kunnen vlechten.	De hoogte en de breedte met zaagbladen herstellen, hetzij indien nodig terugsnoeien en de gaten herbeplanten.

9	Verouderende haag met aanwezigheid van dood hout aan de kruin. Risico op vallende bomen. Soms overmeesterd door boomsoorten	Terugsnoeien met behoud van gezonde bomen, vervolgens de gaten te herbeplanten
10	Haag die een bomenrij is geworden	Beheren zoals een bomenrij, indien nodig selectief uitdunnen. Indien er onder de bomen struiken liggen, verhoog de basis van de kroon van de bomen om meer licht te geven.
Belangrijk: Vergeet niet dat een haag niet eindeloos op dezelfde hoogte kan worden behouden. Een haag dat zich op punt 4 van de schaal bevindt, zal naar niveau 1 dalen indien ze voortdurend op dezelfde hoogte verbrijzeld wordt. Bij wijze van alternatief kan het helemaal niet beheren van een haag haar doen evolueren tot niveau 8.		

Figuur 13: Scheerkop met mesjes (www.boerenlandschap.be)

4.1.2.1 *Het bestaan van hagen in het landschap garanderen.*

Oude heggen zijn veel belangrijker voor de biodiversiteit dan jonge hagen. Met de tijd komen dier- en plantensoorten zich geleidelijk nestelen waardoor de biodiversiteit toeneemt. Het is dus noodzakelijk oude hagen op een bijzondere manier te benaderen en de oude, erg aangetaste rechtlijnige stukken te herstellen. Een sterk aangetaste haag zal sneller uitgetrokken worden dan een rijke haag. Meer waarde schenken aan een landschappelijk element laat een betere bescherming toe. Aanplantingen met hoogstammige bomen kunnen een goed middel zijn om een rechtlijnig stuk te definiëren en tegelijkertijd het traditioneel landschap te bewaren.

Actie	Partners	Kalender
Een haaginventaris opstellen en de rechtlijnige hegstukken opnemen in de stedenbouwkundige documenten tijdens hun revisie.	CCHF – CCFI – MEL – RLW – Komen – Moeskroen – HD	Tijdens de herziening van de stedenbouwkundige documenten
In de stedenbouwkundige documenten voorzien dat het rooien van heggen gecompenseerd moet worden. Deze compensatie staat gelijk aan minimum 150% van de gerooide haag, samengesteld uit 3 soorten.	CCHF – CCFI – MEL – RLW – Komen – Moeskroen – HD	Tijdens de herziening van de stedenbouwkundige documenten
Organisatie van een grensoverschrijdende atelier ter herstelling van aangetaste hagen	CCHF – CCFI – MEL – RLW – Komen – Moeskroen – HD	2019
Een beleid voorzien ter herstelling van hagen uit het cyclusuniveau 1 en 2 - Levering van aanvullingsplanten	CCHF – CCFI – MEL – RLW – Komen – Moeskroen	Elk jaar
Meer waarde schenken aan lage hagen door er bomen of knotbomen te integreren waardoor tweelagige hagen gecreëerd kunnen worden	CCHF – CCFI – MEL – RLW – Komen – Moeskroen	Elk jaar

4.1.2.2 *Met het oog op een duurzaam mechanisch onderhoud*

Het jaarlijks onderhoud met de mulcher heeft betrekking op het merendeel van de hagen van het gebied. Voor het grondgebied van de CCHF wordt dit soort onderhoud uitgevoerd op bijvoorbeeld 98,5% van de jaarlijks gesnoeide hagen, en op 80% van het grondgebied van het RLW. Dit actieplan heeft tot doel **dit percentage tijdens de 5 komende jaren met 10% te verlagen en met 20% na verloop van 15 jaar.**

In de beheercyclus van hagen integreren dat een niet-tussenkomst gedurende een aantal jaren ook een beheerfase is. De openbare aanbesteding voor het gebruik van materiaal diversifiëren: snijbladen, snoeischaar, ...

Actie	Partners	Kalender
Terreinbezoeken organiseren met de landbouwers, gemeenten en bedrijven teneinde de beheercyclus van heggen voor te stellen.	CCHF – CCFI – MEL – RLW – Komen – Moeskroen – HDG – Inagro – VLM	2018-2019- 2020
Een jaarlijkse onderhoudsaudit organiseren van heggen die dankzij een openbare financiering onderhouden worden teneinde te bepalen of het uitgevoerd onderhoud overeenstemt met de behoeften van de heggen.	CCHF – CCFI – MEL – RLW -- HDG – Inagro – VLM	jaarlijks

Het openbaar beleid dat een extensief haagonderhoud bevordert ondersteunen en aan bod laten komen. MAE – Lokale subsidie (Gedifferentieerde subsidie)	CCHF – CCFI – MEL – RLW – Komen – Moeskroen – GON	2018 - 2019
Voorstelling van materiaal dat gunstig is voor een extensief haagonderhoud. Bezoek aan tentoonstellingsbeurzen van bestaand materiaal ... Zaag, snoeischaar, ...	PFO - CCHF – CCFI – MEL – RLW – inagro – VLM - HDG	2018
Lokale voorbeelden bezoeken (Boulonnais - Henegouwen) van een verwarmingsinstallatie met hout (afkomstig van het haaglandschap) teneinde het belang aan te tonen van een extensiever beheer van het haaglandschap.	CCHF – CCFI – MEL – RLW – Komen – Moeskroen - HDG – inagro - VLM	2020

4.1.2.3 *Het vlechten integreren in de beheercyclus van hagen*

Het vlechten is een traditionele beheermethode van heggen die in het grensoverschrijdend gebied niet meer wordt toegepast. De belangrijkste oorzaak voor het verdwijnen van deze praktijk is dat een intensief werk is. Sinds een aantal jaren vermenigvuldigen zich de initiatieven om aan dit haagonderhoud meer aandacht te schenken. De oorspronkelijk voornamelijk patrimoniale aanpak heeft kunnen aantonen dat het vlechten ook andere voordelen bood voor de biodiversiteit want dankzij deze methode kan men zeer dichte hagen realiseren. Ze wordt ook gebruikt om natuursites te beveiligen en het publiek te kanaliseren. Ze wordt vervolgens ook toegepast om heggen te beheren want het vlechten maakt het mogelijk het hout op stam te verjongen en dus de lokale haag te laten voortbestaan. Allereerst moet het grote publiek deze techniek herontdekken. Het zou interessant zijn dat partners doelen op een minimum van 200 lm vervlochten haag per jaar voor de partners met het grootst grondgebied (CCHF – CCFI – MEL – RLW – HDG – de PFO) en van 50 lm voor de steden Komen-Waasten en Moeskroen.

Actie	Partners	Kalender
Stages organiseren waarin het vlechten voorgesteld wordt aan verschillende publiektypes: landbouwers, beheerders, studenten	CCHF – CCFI – MEL – RLW – Komen – Moeskroen – HDG – Inagro – VLM	jaarlijks
Op elk grondgebied het vlechten kunnen voorstellen met de verschillende technieken. Traditionele en bewaringstechniek.	CCHF – CCFI – MEL – RLW -- HDG – Inagro – VLM	jaarlijks
Organisatie van een grensoverschrijdend evenement over het vlechten om met andere Europese experts discussies te kunnen voeren over de vooruitgang van de kennis met betrekking tot dit onderwerp. In verband brengen met de thematiek van de knotboom.	CCHF -- RLW –	2022

Figuur 14: Workshop haagvlechten

4.1.3 Gerichte actie 3: Herplanting

Men kan de doelstellingen inzake herstel van het landschap niet op de gehele perimeter toepassen. Het Blootland is een open landschap waar haagbeplantingen niet altijd verantwoord zijn. Alhoewel de beplantingen daar mogelijk zijn, zal de geformuleerde doelstelling veel zwakker zijn dan elders. In het kader van dit beheersplan op 15 jaar doelen de partners op volgende verhogingen van de dichtheid van (X) lm haag/ha:

- 1 lm haag/ha in het Blootland (RLIJP = 59129 ha = 59,12 km aan te planten haag in 15 jaar, hetzij 3,9 km/jaar.)
- 3 lm haag/ha in het Houtland (RLIJP = 45362 ha = 136,08 km aan te planten haag in 15 jaar, hetzij 9 km/jaar.)
- 2 lm haag/ha in Romaans-Vlaanderen (voorbeeld: Komen-Waasten 6109 ha = 12,21 km aan te planten haag in 15 jaar, hetzij 0,814/jaar.)

Hagen kunnen verschillende vormen aannemen. Tijdens het implementeren van het beheersplan met betrekking tot het haaglandschap zullen de partners trachten de beplantingstypes te diversifiëren om niet enkel te focussen op lage hagen die ruim verspreid zijn over het grensoverschrijdend gebied. Daarom stellen wij twee lijsten voor: voor de realisatie van lage hagen en van vrije hagen of houtwallen. De planten uit de eerste lijst vullen de tweede lijst aan, maar worden niet herhaald.

Er werd aan beide kanten van de grens methodes ingevoerd om de lokale oorsprong van de planten te waarborgen. Operatoren zullen erop letten tijdens de beplantingsoperaties door deze methodes gecertificeerde planten te gebruiken.

Figuur 15: Aanplanten

4.1.3.1 Samenstelling van lage hagen

Jaarlijks onderhouden lage haag. Deze haagsoort is sterk aanwezig in het grensoverschrijdend landschap. Teneinde deze haag te diversifiëren, zorgen wij ervoor in elke haag minimum 5 plantensoorten te introduceren. Wij zullen er echter op letten het dominerend en zeldzaam karakter van bepaalde soorten uit de haagsamenstelling te respecteren, teneinde een haag te bekomen die zich goed in het milieu integreert.

X *Dominerende soorten (40 – 90 %)*

X *Begeleidende soorten (5 tot 25%)*

(X) *Zeldzame soorten, of planten die in beperkte aantallen gebruikt moeten worden (0 tot 5 %)*

	A	B	C
<i>Acer campestre</i>		X	X
<i>Carpinus betulus</i>	X	X	X
<i>Crataegus monogyna</i>	X	X	X
<i>Cornus sanguinea</i>	(x)	X	X
<i>Corylus avellana</i>	(x)	X	X
<i>Euonymus europaeus</i>	(x)	(x)	(x)
<i>Fagus sylvatica</i>		X	X
<i>Ilex aquifolium</i>		X	X
<i>Ligustrum vulgare</i>	X	X	X
<i>Prunus spinosa</i>	X	X	X
<i>Rhamnus cathartica</i>	(x)	(x)	(x)
<i>Ribes rubrum</i>	(x)	(x)	(x)
<i>Rosa canina</i>	X	X	X
<i>Sambucus nigra</i>	(x)	(x)	(x)
<i>Ulmus minor</i>	X	X	X

4.1.3.2 Samenstelling van vrije hagen en houtwallen

Wij kunnen bovenstaande tabel gebruiken en er eventueel volgende soorten aan toevoegen. Aangezien een vrije haag of een houtwal een grotere botanische diversiteit vertoont, zorgen wij ervoor minimum 7 verschillende soorten te introduceren.

	A	B	C
<i>Acer pseudoplatanus</i>			X
<i>Alnus glutinosa</i>	X	X	X
<i>Betula pendula</i>	(x)	X	X
<i>Betula pubescens</i>	(x)	X	X
<i>Frangula alnus</i>		(x)	(x)
<i>Populus nigra</i>	(x)	(x)	(x)
<i>Populus tremula</i>	(x)	X	X
<i>Prunus avium</i>		X	X
<i>Quercus robur</i>		X	X
<i>Salix alba</i>	X	X	X
<i>Salix caprea</i>	X	X	X
<i>Salix cinerea</i>	X	X	X
<i>Salix fragilis</i>	(x)	(x)	(x)
<i>Salix purpurea</i>	(x)	(x)	(x)
<i>Salix triandra</i>	X	X	X
<i>Salix viminalis</i>	X	X	X
<i>Sorbus aucuparia</i>		(x)	(x)
<i>Tilia cordata</i>	(x)	X	X
<i>Tilia platyphyllos</i>		(x)	(x)
<i>Ulmus glabra</i>		(x)	(x)
<i>Viburnum lantana</i>			(x)
<i>Viburnum opulus</i>		(x)	(x)

4.1.3.3 Kwaliteitsvolle beplantingen ontwikkelen

Actie	Partners	Kalender
Technische begeleiding van de landbouwers en overheden die deze soort beplanting wensen te ontwikkelen.	CCHF – CCFI – MEL -- Inagro – VLM – HDG	Jaarlijks
Landschapsplannen ontwerpen met inbegrip van haagbeplantingen bij de landbouwers, de neoruralen, de gemeenten, ...	CCHF – CCFI – MEL -- RLW – Komen – Moeskroen – HD	Elk jaar
Grensoverschrijdende ontmoeting vervolgens begeleiding van de beheerders van waterlopen over de beplantingsthematiek.	CCHF – CCFI – MEL – Komen – Moeskroen – HDG – Inagro – VLM	2018 en vervolgens om de 2 jaar
Tweejaarlijkse technische uitwisseling over de beplantingsthematiek: Keuze van de soorten, ...	Alle partners	2018 2020

4.1.3.4 Grensoverschrijdende uitwisselingen houden buiten het kader van het Interreg-project

Ons Interreg-project Allen Eco-burger loopt over 3 jaar. Het beheersplan van het haaglandschap die wij uitwerken heeft een duurtijd die zich uitstrekt over de 15 komende jaren. Het is dus noodzakelijk de tripartiete uitwisselingen voort te zetten na afloop van ons project. Onderstaande acties hebben tot doel eenvoudige, maar regelmatige uitwisselingen in stand te houden die een minimale band tussen onze gebieden garanderen.

Actie	Partners	Kalender
Ontwerp van een landschapsplan vervolgens uitwisselingen over de werkmethode van een Franse partner in België en omgekeerd.	CCHF- CCFI – MEL – Komen – Moeskroen – RLW – HDG	1 uitwisseling per jaar
Gemeenschappelijke beplanting met kinderen van beide kanten van de grens	CCHF- CCFI – MEL – Komen – Moeskroen – RLW – HDG	Elk jaar

4.2 Bomen

Teneinde de evolutie van de plaats van de boom in ons landschap te plannen, dient er een zo snel mogelijk een beheerbeleid op lange termijn ingevoerd te worden voor geïsoleerde bomen en laanbomen. Een vastberaden beleid rond dit thema is essentieel om de leeftijdsgroepen die in ons landschap aanwezig zijn opnieuw in evenwicht te brengen.

4.2.1 Gerichte actie 4: Sensibilisatie

Deze gemeenschappelijke cultuur moet zowel bij de grensoverschrijdende technici als bij de bevolking, die de boomthematiek weer eigen moet maken, georganiseerd worden.

Actie	Partners	Kalender
Onderzoek naar de onvoldoende bestudeerde lokale taxa: Zwarte populier, wilde perenboom. Opzoeking van individuen, bepaling, teelt, ...	CCHF – CCFI – MEL – RLW – HDG	2019-2020
Uitwisselingen met andere Interreg-programma's over de boslandbouw. Uitwisselingsvoorbeeld met het Interreg-project Trans Agro Forest.	HD – CCHF – CCFI – MEL – Inagro – VLM – RLW	2020
Het publiek uitnodigen om de mooiste bomen van het grondgebied te signaleren, vervolgens stemming organiseren waaraan iedereen kan deelnemen met het oog op de opwaardering van 20 bomen.	CCHF – CCFI – MEL – RLW – Komen – Moeskroen – HD	2019

4.2.2 Gerichte actie 5: Duurzaam beheer

Niet-patrimoniale hoogstammige bomen moeten onder begeleiding geëxploiteerd worden opdat dit onder goede duurzaamheidscondities gebeurt. De bescherming van opmerkelijke en patrimoniale elementen dient te worden voorzien.

Acties	Partners	Kalender
De bomen en boomrijen met een patrimoniale waarde identificeren en ze in de stedenbouwkundige documenten registreren.	CCHF – CCFI – MEL	Tijdens de revisie van de documenten
Een jaarlijkse stage organiseren over de vormingssnoei en de uitdunning van jonge bomen. Sensibilisering voor de sanitaire en mechanische snoei van oude bomen. (groot publiek, technische diensten)	CCHF – CCFI – MEL – Komen – Moeskroen – HDG	Elk jaar
Grensoverschrijdende voorstelling van de methode: Duurzaam houtbeheer van het haaglandschap.	CCHF – CCFI – MEL – VLM – Inagro – HDG	2021

4.2.3 Gerichte actie 6: (Her-) Aanplant

Partners zullen trachten de beplantingen van hoogstammige bomen te diversifiëren om de beplantingsmogelijkheden te verhogen: Landschappelijke beplantingen bij particulieren, gemeenten en landbouwers, beplantingen binnen de boslandbouw, beplantingen langs waterlopen in samenwerking met de onderhoudsdiensten van waterlopen.

Doelstelling: beplanting **van 3 hoogstammige bomen/km2 voor het Houtland en 1 boom/km2/jaar voor het Blootland en Romaans-Vlaanderen.**

Aanbevolen soorten voor de beplanting van geïsoleerde bomen, laanbomen en de boslandbouw

g: geïsoleerd Lu: Landschappelijke uitlijning Bl: Boslandbouw o: Ooibos

	A	B	C
<i>Aesculus hippocastaneum</i>		g - Lu	g - Lu
<i>Acer pseudoplatanus</i>		Bl	Bl
<i>Alnus glutinosa</i>	o - Bl	o - Bl	o - Bl
<i>Carpinus betulus</i>		g - Lu	g - Lu
<i>Fagus sylvatica</i>		g - Lu - Bl	g - Lu - Bl
<i>Fraxinus exelsior</i>	Ziek	Ziek	Ziek
<i>Juglans regia</i>	g - Bl	g - Bl	g - Bl
<i>Populus canadensis</i>	g - Lu - Bl	g - Lu - Bl	g - Lu - Bl
<i>Populus nigra</i>	g - Lu - BL - o	g - Lu - BL - o	g - Lu - BL - o
<i>Populus tremula</i>	o	o	o
<i>Quercus robur</i>	g - Lu - BL - o	g - Lu - BL - o	g - Lu - BL - o
<i>Salix alba</i>	g - o	g - o	g - o
<i>Tilia cordata & platyphyllos</i>	g - Lu - Bl	g - Lu - Bl	g - Lu - Bl
<i>Ulmus (bestendig tegen de iepenziekte) lutece</i> ©	g - Lu - Bl	g - Lu - Bl	g - Lu - Bl

Actie	Partners	Kalender
Voorstelling van het overheidsbeleid ter bevordering van boslandbouw en technische begeleiding van de landbouwers die deze soort beplanting wensen te ontwikkelen.	CCHF – CCFI – MEL -- inagro – VLM – HDG	2019 en vervolgens om de 2 jaar
Landschapsplannen ontwerpen met inbegrip van beplanting van hoogstammige bomen bij de landbouwers, de neoruralen, de gemeenten, ... - Promoveren van gezamenlijke aankoopoperaties (type Plantons le décor, ...)	CCHF – CCFI – MEL -- RLW – Komen – Moeskroen	Elk jaar
Grensoverschrijdende ontmoeting, vervolgens begeleiding van de beheerders van waterlopen over de beplantingsthematiek langs waterlopen.	CCHF – CCFI – MEL – Komen – Moeskroen – HD – Inagro – VLM	2018 en vervolgens om de 2 jaar
Plaatsbepaling en beplanting van hoogstammige bomen langs grensoverschrijdende wegen teneinde corridors te genereren.	CCHF – CCFI – MEL --RLW – Komen – Moeskroen – HD	2018 - 2020

Grensoverschrijdende uitwisselingen in stand houden

Bezoeken en uitwisselingen over dit thema bevorderen om een gemeenschappelijke boomcultuur te delen

Actie	Partners	Kalender
Ontwerp van een landschapsplan vervolgens uitwisselingen over de werkmethode van een Franse partner in België en omgekeerd.	CCHF- CCFI – MEL – Komen – Moeskroen – RLW – HDG	1 uitwisseling per jaar
Een ontmoeting tot stand brengen tussen de operatoren van de lokale vegetatieaanpak, planten van hier en RGF	CCHF – CCFI – MEL – RLW – HD	2019

4.3 Knotbomen

4.3.1 Gerichte actie 7: Sensibilisatie

Alhoewel de knotboom een belangrijke rol speelt op het vlak van identiteit in ons landschap stellen we vast dat een deel van de bevolking hem niet goed kent en niet weet hoe deze soort boom onderhouden moet worden, welke de soorten zijn die aangepast zijn aan deze manier van snoeien, de soorten die de knotboom afschut, ... Bovendien beschikken de partners niet echt over studies over dit onderwerp.

Actie	Partners	Kalender
De partners maken een volledige inventaris op van de knotbomen over een circuit van 25 km ² teneinde dit patrimonium beter te kennen	CCHF – CCFI – MEL – RLW – HDG	2018 - 2019
Organisatie van ontdekkingsbezoeken van knotbomen voor het grote publiek in samenhang met het actieplan over de steenuil	CCHF – CCFI – MEL – RLW – Komen – Moeskroen – GON	Eén bezoek per partner om de 2 jaar
Organiseren van een tentoonstelling over knotbomen en hun onderhoudsmethode + realiseren van een pedagogische film	CCHF – RLW – HDG	2018 - 2019
Het publiek uitnodigen om de mooiste bomen van het grondgebied te signaleren, vervolgens stemming organiseren waaraan iedereen kan deelnemen met het oog op de opwaardering van 10 bomen.	CCHF – CCFI – MEL – RLW – Komen – Moeskroen – HDG	2019

4.3.2 Gerichte actie 8: Duurzaam beheer

Oude knotbomen zijn bijzonder interessant voor de biodiversiteit. Knotbomen beschermen gebeurt ook aan de hand van een continu periodiek onderhoud. Het implementeren van een herstelsnoei of zelfs van een bewaringsnoei is te voorzien wanneer de bomen gedurende vele jaren niet gesnoeid werden.

Actie	Partners	Kalender
Promoveren van overheidsbeleid ter bevordering van de herstelling van knotbomen: agromilieumaatregel	Inagro – VLM – CCHF CCFI – MEL – HDG	Jaarlijkse vergadering
Vorming en leiding van een groep personen die knotbomen snoeien naar het model van de Knotgroep. (doelstelling van 150 vrijwilligers tegen het einde van het project Allen Eco-burger)	CCHF – CCFI – MEL – Komen – Moeskroen – HDG	Implementatie 2018 - vervolgens animatie 2019
Organisatie van jaarlijkse opleidingen over de klassieke onderhoudssnoei van knotbomen, een tweemaaljaarlijkse opleiding over de herstellings- en bewaringsnoei van oude knotbomen	CCHF – CCFI – MEL – Komen – Moeskroen – HDG	Elk jaar
Opmaak van een brochure over het onderhoud van de knotboom en de energierterugwinning van houtblokken	CCHF – CCFI – MEL – Komen – Moeskroen – HDG	2020

Figuur 16: Aanplanting met een school

4.3.3 Gerichte actie 9: (Her-) Aanplant

Mits de witte wilg de meest afgeknotte boom van het grondgebied is, zal het actieplan er eveneens op toezien de beplantingen te diversifiëren en niet op één enkele soort te focussen. De diversificatie zal 25% van het programma uitmaken.

Doelstelling: beplanting van **1 knotboom/km²/jaar voor het Blootland en het Houtland en 0,5 boom/km²/jaar voor Romaans-Vlaanderen.**

Aanbevolen soorten voor het realiseren van knotbomen op het grensoverschrijdend gebied

	A	B	C
<i>Acer campestre</i> – Veldesdoorn		X	X
<i>Carpinus betulus</i> – Haagbeuk		X	X
<i>Fagus sylvatica</i> – Beuk		(x)	(x)
<i>Populus x canadensis</i> – Canadapopulier	X	X	X
<i>Populus nigra</i>	X	X	X
<i>Quercus robur</i> – Zomereik		X	X
<i>Salix alba</i> – Witte wilg	X	X	X
<i>Salix rubens</i> (hybride van <i>alba x fragilis</i>)	X	X	X

Actie	Partners	Kalender
Gratis distributie van schietwilgen en zwarte populieren	CCHF – CCFI – MEL – Komen – Moeskroen -HDG	Elk jaar
Diversificatie van de beplantingen van knotbomen (hard hout) - Beplanting van af te knotten spaartelgen in het kader van landschapsplannen - Aanbesteding.	CCHF – CCFI – MEL – Komen – Moeskroen - HDG	Elk jaar
Stage over het vormen van knotbomen	CCHF – CCFI – MEL – Komen – Moeskroen -HDG	Elk jaar

5 Grensoverschrijdende uitwisselingen in stand houden

Knotbomen zijn een van de symbolen van ons grensoverschrijdend landschap. Ze kunnen een interessant onderwerp vormen om de uitwisselingen tussen de partners, die momenteel het onderwerp nog niet diepgaand behandeld hebben, op lange termijn te handhaven.

Actie	Partners	Kalender
Organisatie van een internationale conferentie over het thema van de knotboom: Traditionele boom en boom van de toekomst.	CCHF- CCFI - RLW	2022
De knotboom gebruiken als landschapselement van grensoverschrijdende corridors in beek- en riviervalleien: Colme – IJzer – Heidebeek – Leie	CCHF – CCFI – MEL – Komen – Moeskroen - RLW	In 2019 en in 2020
Tweejaarlijkse ontmoeting van de Knotgroep	CCHF – CCFI – MEL – Komen – Moeskroen -HDG	2019-2021

Retroplanning van het grensoverschrijdend actieplan

In dit actieplan hebben wij een groot aantal acties opgesomd die de partners reeds elk jaar organiseren. Opdat de grensoverschrijdende verbintenis van dit actieplan duidelijk zou zijn, hebben wij in onderstaande tabel enkel de grensoverschrijdende acties opgenomen die het voorwerp uitmaken van een nauw en noodzakelijk partnerschap tussen de operatoren van het TEC-project voor de 5 komende jaren!

Doelstelling	Leider	2018	2019	2020	2021	2022
Gerichte actie 1: De haagthematiek bij het groot publiek populariseren						
Langs beide kanten van de grens lokale evenementen leiden en ondersteunen die het haaglandschap valoriseren	HD – CCFI	X	X	X	X	X
Ontdekkingsbezoeken van het haaglandschap en zijn doelsoorten organiseren	GON - PFO	X	X	X	X	X
Een didactisch paneel installeren in het landschap waarmee de evolutie van het landschap vastgesteld kan worden. Band met het observatorium van het landschap.	RLW - CCHF			X	X	
Gerichte actie 2: Bestaande soorten beheren door te kiezen voor een duurzaam beheer						
Een beheer in functie van de haagbehoefte toepassen - Voorstelling van de beheercyclus van de haag	RLW - CCHF	X	X	X	X	X
Organiseren van een grensoverschrijdende werf ter herstelling van aangetaste hagen	RLW - CCHF		X			
Voorstelling van materiaal dat gunstig is voor een extensief haagbeheer	PFO	X		X		X
Populariseren van het haagvlechten en organiseren van een grensoverschrijdend evenement over haagvlechten.	RLW - CCHF					X
Gerichte actie 3: De positie van de haag versterken via herplanting en diversificatie van de situaties						
Grensoverschrijdende ontmoeting vervolgens begeleiding van de beheerders van waterlopen over de beplantingsthematiek	CCFI - PFO	X		X		X
Technische uitwisseling over de beplantingen	CCHF - RLW	X		X		X
Ontwerp van een landschapsplan vervolgens uitwisselingen over de werkmethode van een Franse partner in België en omgekeerd	HD – RLW - CCHF		X		X	
Gemeenschappelijke beplanting met kinderen van beide kanten van de grens	HD – RLW - - CCFI	X	X	X	X	X
Gerichte actie 4: Een gemeenschappelijke boomcultuur delen						
Uitwisselingen met andere Interreg-programma's over de boomthematiek en de boslandbouw	HD – RLW - CCHF		X			
Het publiek uitnodigen om de mooiste bomen van het grondgebied te signaleren, vervolgens stemming organiseren waaraan iedereen kan deelnemen	HD - MEL		X	X		

Gerichte actie 5: Bomen beheren en beschermen door te kiezen voor een duurzaam beheer						
Grensoverschrijdende voorstelling van de methode: Duurzaam houtbeheer van het haaglandschap	CCHF - HD				X	
Gerichte actie 6: De beplanting en ontwikkeling van hoogstammige bomen beheren						
Aanplanting van hoogstammige bomen langs grensoverschrijdende wegen	CCFI - RLW	X	X	X		
Een ontmoeting tot stand brengen tussen de operatoren van de lokale vegetatieaanpak, plant van hier en RGF	CCHF - RLW - HD		X			
Gerichte actie 7: De kennis over knotbomen bestuderen en populariseren						
Inventarissen opstellen over knotbomen per ecolandschap over een oppervlakte van 25 km ²	CCHF - CCFI - HD	X	X			
Gerichte actie 8: Knotbomen onderhouden door te kiezen voor een duurzaam beheer						
Vorming en leiding van een groep personen die knotbomen snoeien naar het model van de Knotgroep en grensoverschrijdende uitwisselingen over dit thema	CCHF - RLW		X		X	
Opmaak van een brochure over het onderhoud van knotbomen in samenhang met een tentoonstelling over knotbomen	MEL - HD			X		
Gerichte actie 9: De beplanting en ontwikkeling van knotbomen beheren						
Organisatie van een internationale conferentie over het thema van de knotboom	CCHF - RLW					X
De knotboom gebruiken als kenmerkend landschapselement van grensoverschrijdende corridors in beekvalleien	MEL - PFO		X	X	X	

Bibliografie

- Adams N., 2007. The Hedgerow management cycle, Hedgelinek 12p.
- Coppée JL., Noiret C., 2008. Les vergers traditionnels et les alignements d'arbres têtards, pour la région Wallone, 74p.
- Cornier T., Toussaint B., Duhamel F., Blondel C., Henry E. & Mora F., 2011. Guide pour l'utilisation d'arbres et d'arbustes pour la végétalisation à vocation écologique et paysagère en Région Nord- Pas de Calais – Centre régional de Phytosociologie / Nationaal Botanisch Conservatorium van Bailleul, voor de Gewestraad Nord-Pas de Calais en de DREAL Nord – Pas de Calais, 48p. Bailleul.
- Dabaut N, Van Eetvelde V. (2015) Landschapseenheden grensoverschrijdende Westhoek. Rapport in opdracht van de provincie West-Vlaanderen, Universiteit Gent
- Hermy M., De Blust G. (1997) Punten en lijnen in het landschap. Uitgeverij Marc Van de Wiele, 336p.
- Huigens E., Van den Abeele JF., Zwaenepoel A., Cosyns E., Termote J., Le Cœur A., Debaille C., 2008. Le Paysage des Flandres à l'Artois : un gage de qualité – Etude historique du bocage traditionnel du Westhoek à l'Artois, voor het Regionaal landschap West-Vlaamse Heuvels, 192 p. Zillebeke
- Tack G., Van den Brecht P., Hermy M. & Charlier (1993). Bossen van Vlaanderen. Een historische ecologie. Davidsfonds/Leuven, 320p.
- Zwaenepoel A. , 2006. Inventarisatie van traditionele bomenrijen als leidraad voor natuur – en landschapsbehoud en –herstel in West-Vlaanderen. Wvi, in opdracht van de provincie West-Vlaanderen, 210 p.
- Zwaenepoel A., Dochy O. (2003). Ontwerp-ecosysteemvisie voor het West-Vlaamse Heuvelland. Rapport van studie-opdracht MINA 105 :00 :01 i.o.v. AMINAL-afdeling natuur

Synthese

Het grensoverschrijdend gebied van het Interreg TEC-project is historisch gezien een gedeeltelijk bocagelandschap dat op de Frans-Beglishe grens ligt. De landbouwmodernisering en de belangrijke verstedelijking van een deel van dit grondgebied hebben geleid tot een hoge vermindering van het bocagelandschap in de loop van de 20e eeuw. Vandaag herontdekken vele actoren in het veld het belang van een kwalitatief bocagelandschap dat onbetwistbare ecosystemische diensten biedt op het vlak van klimaatbeheersing (lokaal klimaat, watercyclus), voorziening (hout, fruit) en verbetering van de leefomgeving. Het bocagelandschap is bovendien een gunstig milieu voor de grensoverschrijdende biodiversiteit. De biologische corridors passeren onze grensoverschrijdende landschappen. Om dit soort landschap op efficiënte wijze te kunnen beschermen en te herstellen, is het echter noodzakelijk aan beide kanten van de grens een gecoördineerde actie op te zetten. Het is de eerste maal dat men dergelijk actieplan met betrekking tot het beheer van het bocagelandschap tot stand brengt, want de 12 Franse, Vlaamse en Waalse partners moeten zich verbinden voor een periode van 15 jaar en gemeenschappelijke geformuleerde doelstellingen bereiken. De streefambities zullen makkelijk te evalueren zijn en de partners verbinden er zich toe dit actieplan na 5 jaar te herzien, teneinde de doelstellingen te bereiken. De eerste fase die hier voorgesteld wordt, geeft in details de acties weer die in de loop van de 5 komende jaren uitgevoerd moeten worden. Hagen, laanbomen en knotbomen zullen het voorwerp uitmaken van specifieke acties. De andere milieus die deel uitmaken van ons landschap worden echter niet vergeten. Wij nodigen u uit om de binnen het TEC-project geïmplementeerde actieplannen met betrekking tot de boomgaard en het actieplan met betrekking tot de akkerranden te raadplegen.

Synthèse

Le territoire transfrontalier du projet Interreg TEC est un territoire historiquement semi-bocager à cheval sur la frontière franco-belge. La modernisation agricole et l'urbanisation importante d'une partie de ce territoire ont conduit à une réduction importante du bocage au cours du XXe siècle. Aujourd'hui, de nombreux acteurs du territoire redécouvrent l'intérêt d'avoir un paysage bocager de qualité offrant des services écosystémiques indéniables de régulation (climat local, cycle de l'eau), d'approvisionnement (bois, fruits) et d'amélioration du cadre de vie. Le bocage est par ailleurs un milieu favorable pour la biodiversité transfrontalière. Des corridors biologiques traversent nos paysages transfrontaliers. Afin d'être efficace dans la préservation et la reconquête de ce type de paysage, il est néanmoins nécessaire d'avoir une action coordonnée de chaque côté de la frontière. Ce plan d'actions sur la gestion du bocage est une première, car il engage les partenaires sur une durée de 15 ans avec des objectifs affichés et communs aux 12 partenaires français, flamands et wallons. Les ambitions chiffrées seront assez facilement évaluables et les partenaires s'engagent à réviser ce plan d'actions au bout de 5 ans afin d'atteindre les objectifs fixés. Cette première phase présentée dans le présent document détaille les actions à réaliser au cours des 5 prochaines années. Les haies, les arbres d'alignement et les arbres têtards feront l'objet d'actions spécifiques. Les autres milieux composant nos paysages ne sont cependant pas oubliés et nous vous invitons à consulter les plans d'actions sur le verger et celui sur les bords de champs qui sont également mis en œuvre dans le cadre du projet TEC!